

Pravěké a raně středověké hradiště, středověký hrádek Zkamenělý zámek

Česká Cikánka, okr. Žďár nad Sázavou, kraj Vysočina
750–400 př. Kr., 2. polovina 10. století – 14. století

   1,3 (2,3; 2) km

Navigační bod: N 49°42'32.62",
E 16°4'28.61" (vstup od severu);
N 49°42'28.02", E 16°4'29.19" (vstup od
jihu).

Přístup: Od loveckého záměčku Karlštejn po modré turistické značce přibližně 1,3 km nebo od parkoviště hotelu Svratka lesní cestou po vrstevnici asi 2,3 km k rozcestí U Knížecí studánky a dál po modré značce k jihu nebo z konce ulice Cikanecké od rozcestí u ČOV levou lesní cestou až k modré značce a dál vlevo přibližně 2 km vzhůru na lokalitu. Doporučené místo k parkování u záměčku i ČOV.

Význam: Doklad výrazně se projevujících sídelních pozůstatků v lesní krajině, které

↑ Nejvyšší skalní blok (**K**) na severozápadě areálu.
Foto A. Knechtová 2014

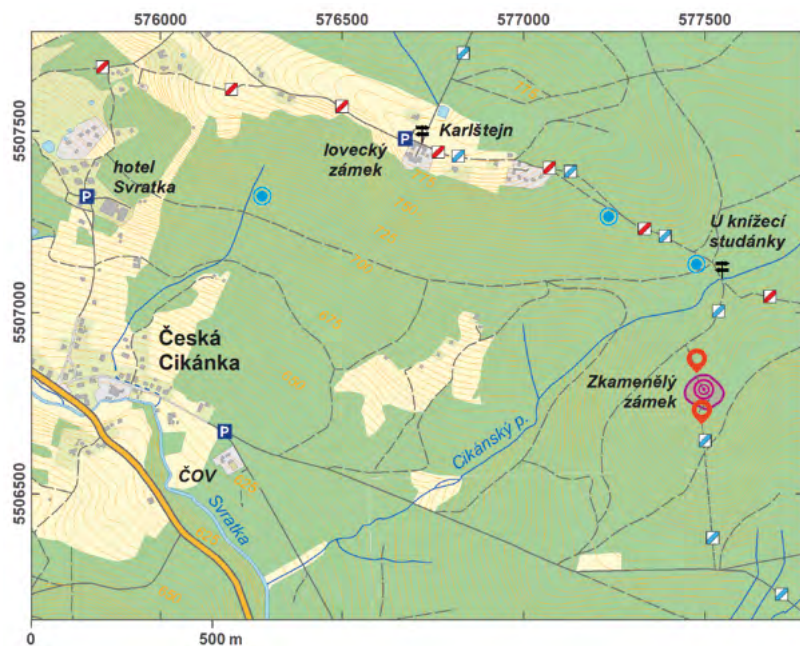
pro svoji ochranu využívají velké skalnaté bloky, dotvářející spolu s opevněním specifický ráz části prostoru, jenž je prohlášen za kulturní i přírodní památku.

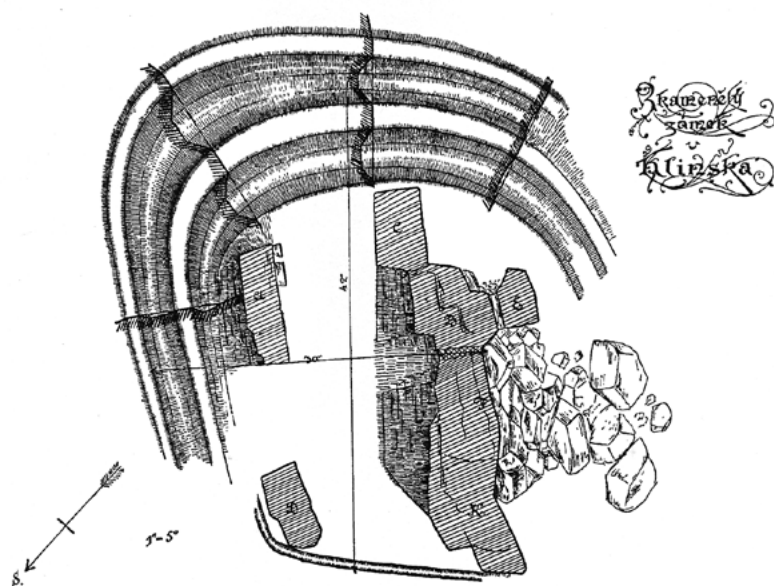
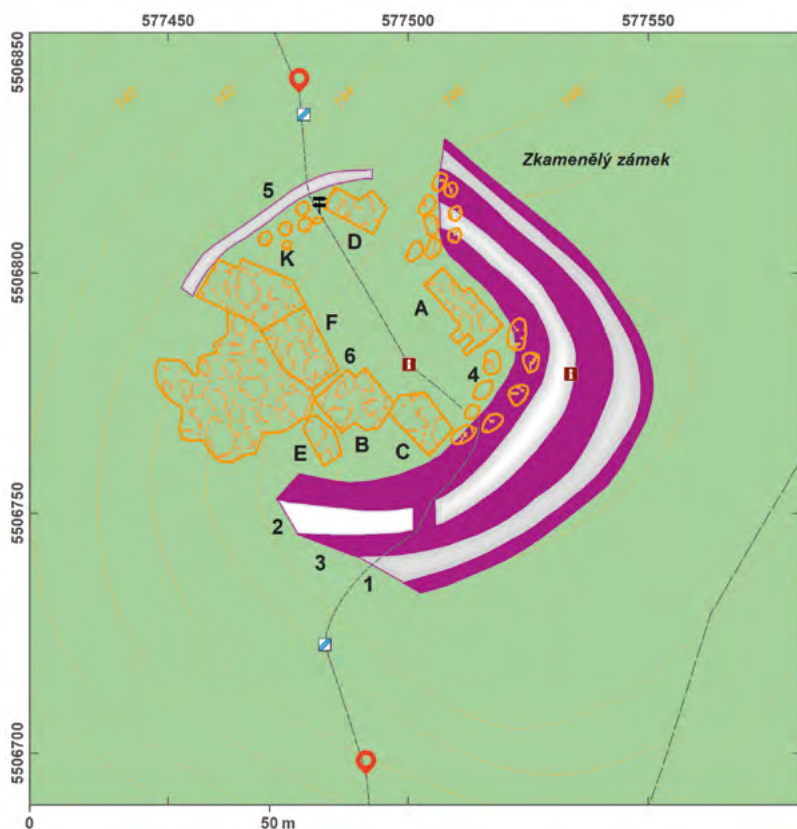
Historie: Lokalita byla objevena již před rokem 1798, nálezy jsou však známy zejména z *povrchových sběrů a *archeologických výzkumů K. V. Adámka v letech 1887–1989. Práce v areálu byly obtížné, protože některé vnitřní i vnější části byly zavaleny sesutými kameny z výrazných skalních bloků, které byly primárně využity pro ochranu sídelního prostoru. Nejstarší *artefakty z lokality jsou datovány již do mladší doby

kamenné. Prostor vrcholového srubu, nazvaný Zkamenělý zámek, byl především nevelkým *hradištěm pravděpodobně z doby halšatské, případně i z období raného středověku, které je obehnané dvojitým *příkopem. Později bylo *opevnění patrně využito ve vrcholném středověku pro stavbu hrádku, což dokládají nálezy ze 13. a 14. století. Někdy se místo nesprávně nazývá Starý Karlštejn podle nedaleké vsi Karlštejn založené roku 1776. Lokalita čeká na přesnější vyhodnocení terénních pozůstatků i časového zařazení. Revize keramických nálezů ze starých výkopů, které jsou uloženy v hrudimském a dalších východočeských muzeích, přinesla dataci do mladšího období kultury s lineární keramikou a kultury slezskoplatěnické z pozdní doby bronzové a halšatské. Byly také zrevidovány dostupné středověké nálezy. Další nálezy z vrcholného středověku pocházejí až z povrchových sběrů v 90. letech 20. století.

Popis: Na česko-moravském pomezí v prostoru Českomoravské vrchoviny v chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy se rozprostírá táhlý vrch místy porostlý lesem smrkovým a bukovým. Na jeho temeni v nadmořské výšce 762 m se rozkládá částečně rozpadlý skalní srub vytvořený z magmatických rul vypreparovaných z okolních měkkých hornin ve středu vrcholové partie

dlouhého hřbetu. Zde bylo vybudováno hradiště dosahující rozměrů přibližně 55 m ve směru severovýchod–jihozápad a 85 m ve směru severozápad–jihovýchod. Jeho vrcholová část je obklopena dvojicí příkopů. Vnější příkop (1) začíná na severo-severovýchod a končí na jihu před místem pravděpodobného vstupu. Vnitřní příkop (2) začíná na severovýchodě, kde je zavalen kameny. Na jižní straně je přerušen v místě pravděpodobného vstupu a pokračuje asi 20 m k západu. Vzhledem k malému rozestupu obou příkopů vytváří předěl mezi nimi jakýsi dojem *valu (3). Zřetelným pozůstatkem opevnění je zachovaný krátký val (4), nasypáný z kamene na jižní straně, který uzavírá snadno přístupné místo mezi skalními útvary (A) a (C). V západní části se nachází rozervaná skalní skupina, jejíž nejvyšší skalisko v severní části vypadá jako zkamenělá věž (K). Od ní se v severozápadní části lokality zatáčí na sever kolem vnější části samostatného kamenného bloku (D) snad mělký příkop (5). Zde se nachází asi 20 m široká mezera mezi skalami (A) a (D). Mezi skalními bloky (B) a (F) je přibližně 3 m dlouhý úzký prostor ukončený schodovitými kameny (6) do vnitřního prostoru celého areálu o rozloze přibližně 15 × 50 m. Terén má značný spád od jihovýchodu k severu a severozápadu. Větší výkopy byly prováděny pouze kon-

↑ Zkamenělý zámek – plánec podle K. V. Adámka

cem 19. století. Dle popisu K. V. Adámka bylo nejvíce zlomků keramiky nalezeno ve středním prostoru mezi skalami (A, B, C a D), u skály (D) a na ní a mezi skalami (B, C) a skalou (E), kterou odděluje od skály (B) úzká rozsedlina. Přímou pod skalou (B) se nacházela největší koncentrace železných šipek. Na vrcholu skály (K) popisuje K. V. Adámek základy jakéhosi objektu s nálezy uhlíků a *mazanice. Vzhledem ke své výjimečné přírodní poloze, nadmořské výšce a využití velkých skalních bloků pro obranu a zachování výrazných fortifikačních *antropogenních tvarů stojí za návštěvu v rámci objevování archeologických památek ve střední části České republiky.

Lokalita se nachází na značené turistické trase a je opatřena informačním panelem. [ak]

Literatura: Adámek 1902; Frolik 1979; Frolik 1985; Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003.

Okolí:

- (1) Křižánky (ZR), soubor lidové architektury: N 49°41'19.75", E 16°3'47.42" (3 km).
- (2) Krátká (ZR), soubor lidové architektury: N 49°38'29.73", E 16°5'46.18" (7,5 km).
- (3) Cikháň (ZR), sražená voda – umělý kanál na vodu: N 49°38'44.56", E 15°59'14.10" (9,5 km).

↑ Krátký kamenný val mezi skalními bloky (A) a (C) na jižní straně areálu. Foto A. Knechtová 2015

↑ Úzký schodovitý prostup mezi skalními bloky (B) a (F). Foto A. Knechtová 2015